

תמימות

ט"ז אורח חיים סימן תצד

מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות:

מגן אברהם סימן תצד

בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צ"ה דכתיב תמימות תהיינה

שו"ע אורח חיים רלג, א

מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה, יצא. ועיקר זמנה מט' שעות ומחצה ולמעלה עד הלילה לרבנן, ולרבי יהודה עד פלג המנחה שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע... ואסיקנא, דעבד כמר, עבד; ודעבד כמר, עבד; והוא שיעשה לעולם כחד מינייהו, שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה, שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה; ואם עושה כר' יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה, צריך ליזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה; ועכשיו שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה, אין להתפלל תפלת ערבית קודם שקיעת החמה; ואם בדיעבד התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה, יצא.

שו"ע אורח חיים רסז, ב

מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול, ובפלג המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית ולאכול מיד

משנה ברורה סימן רסז ס"ק ג

משמע מדברי המ"א דאפילו הנוהגין להתפלל מעריב בזמנה מותרים להתפלל בליל שבת מבע"י ובלבד שיהיה מפלג המנחה ואילך דכיון דמצותה להוסיף מחול על הקודש וכבר קבל שבת עליו יכול לסמוך על דעת הסוברים דהוי כלילה לענין תפלה אך הנוהג כן יזהר עכ"פ בע"ש להתפלל מנחה קודם פלג המנחה כדי שלא יהיה תרתי דסתרי אהדדי

רמב"ם תמידין ומוספין ז'

(כב) מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות **מיום הבאת העומר**, שנאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא כ"ג:ט"ו). ומצוה למנות הימים עם השבועות, שנאמר "תספרו חמשים יום" (ויקרא כ"ג:ט"ז). ומתחילת היום מונין, לפיכך מונה בלילה, מליל שישה עשר בניסן.
(כג) שכח ולא מנה בלילה, מונה ביום. ואין מונין אלא מעומד, ואם מנה מיושב יצא:
(כד) מצוה זו על כל איש מישראל, ובכל מקום ובכל זמן. ונשים ועבדים פטורין מספירת העומר.

זכר למקדש

תוספות מגילה כ, ב

ואחר שבירך על הספירה אומר י"ר שיבנה וכו' מה שאין כן בתקיעת שופר ולולב והיינו טעמא לפי שאין אלא הזכרה עתה לבנין ביהמ"ק אבל לשופר ולולב יש עשיה.

רז"ה פסחים כח. ברב אלפס

ובספירת העומר, יש ששואלין, מה טעם אין אנו אומרים בו זמן. ועוד, מה טעם אין אנו סופרים בלא ברכה ביום טוב שני של פסח. כדאמר (סוכה מ"ז), לענין סוכה בשמיני ספק שביעי, מיתב יתבין ברוכי לא מברכין, מפני שברכת הסוכה עומדת כנגד קדושת היום. ה"נ, ברכת העומר עומדת כנגד קידוש היום, ונימני ממנא ולא ליבריך ברוכי. ועוד, מה טעם אין אנו סופרין שתי ספירות מספק, כמו שאנו עושין שני י"ט מספק. וכללו של דבר, אין לנו להחמיר בספירת העומר, שאינו אלא לזכר בעלמא. והכין אסיקנא בדוכתא במנחות (בבלי מנחות ס"ו): אמימר מני יומי ולא מני שבועי. אמר, זכר למקדש הוא. ואף על פי שאנו מונין ימים ושבועות, מנהג הוא בידינו. אבל להטעינו זמן אין לנו. ועוד, שלא מצינו ברכת זמן אלא בדבר שיש בו שום הנאה. כגון נטילת לולב, שהוא בא לשמחה, ותקיעת שופר, לזכרון בין ישראל לאביהם שבשמים, ומקרא מגילה, דחס רחמנא עלן ופרוקין, ופדיון הבן, שמברך אבי הבן שהחיינו לפי שיצא בנו מספק נפל, דכל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל. ולספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה, אלא לעגמת נפשנו לחרבן בית מאויינו. ואם אמרו בשמיני, ספק ז' של סוכה, מיתב יתבי' ברוכי לא מברכין, שלא תבא ברכה שהיא באה מכח יום טוב שני של סוכה, שהוא מדרבנן, ותעקור יום טוב ראשון של שמיני, חג דאורייתא, שהוא עומד כנגדה. ומשום הכי יתבין ולא מברכין. אבל אנו, היאך נעקור ברכת ספירת העומר ביום טוב שני, שהיא באה מכח יום טוב ראשון שהוא מן התורה, ונדחה אותה מפני יום טוב שני דרבנן, שהוא עומד כנגדה. ודרבנן לא אתי ודחי דאורייתא. הילכך, מניין ומברכין. ואם באנו לספור ב' ספירות מספק, נמצאת ספירה שניה מושכת עד יום טוב ראשון של עצרת, ואתי לזלזולי ביום טוב דאורייתא. הילכך, אין לנו אלא מה שנהגו. והמקומות שנהגו שלא למנות שבועות בכל יום ויום עד מלאת השבוע, בכל שבוע ושבוע, הוא המנהג היפה.

רמב"ן במלחמת השם

ומה שכתב בעל המאור ז"ל בספירת העומר - והכין אסיקנא בדוכתא במנחות, אמימר מני יומי ולא מני שבועות, אמר זכר למקדש הוא, ואף על פי שאנו מונין ימים ושבועות, מנהג הוא בידינו - אינו. אלא עיקר הלכה דקיימא לן כרבנן דבי רב אשי, דמנו יומי ומנו שבועי. וכן פסקו כל הגאונים ורבינו ז"ל.

אגרות הרמ"ה סימן עח - תשו' הר"ש משנץ [מבעלי התוספות, בערך 1150-1214] אל הרמ"ה [הרמ"ה = ר' מאיר הלוי אבולעפיא, טולידו 1170-1244]

... דספירת העומר בזמן הזה דרבנן דהא כתיב מיום הביאכם את עומר התנופה מהחל חרמש בקמה ובהדיא אמרינן במסכת מנחות בפרק רבי ישמעאל (סו א) אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא...

אגרות הרמ"ה סימן עט - תשובת הרמ"ה לרש"י משנץ

ודקא קשיא ליה למר (סד"ה ואיך) מדאמימר דהוה מני יומי ולא הוה מני שבועי אמר זכר למקדש הוא (מנחו' סו א) מאי קושיא. דילמא ההוא טעמיה דאמימר הוא אבל אנן כאביי סבירא לן דאמר (שם) מצוה נמי למימני שבועי. והלכה לדורות קמ"ל, דאי בזמן שבית המקדש קיים הא קראי בהדיא כתיבי (ס"פ ראה) שבעה שבועות תספר לך וכתוב תחל לספור שבעה שבועות וכתוב (פ' אמור כג) וספרתם לכם וגו' שבע שבתות תמימות תהינה, ואם כן אביי קראי אתא לאשמועין. אלא ודאי על כרחין הלכה לדורות קמ"ל. ולית לך ראייה מדאביי לאוקומי מימריה מדרבנן, חדא דמצוה סתמא קאמר ומסתמא דאורייתא קאמר עד שיתברר לך דמדרבנן קאמר. ועוד דלכאורה מדאורייתא קאמר. דאי מדרבנן אם כן אמימר ואביי בהי טעמא פליגי. אלא לאו דאמימר סבר מדרבנן ואביי סבר מדאורייתא. אמימר סבר מדרבנן דאי מדאורייתא הא כתיב מהחל חרמש וסבר לה כתרגומיה וכתוב (שם) מיום הביאכם תספרו. ואביי סבר מדאורייתא ואי משום דכתיב מיום הביאכם תספרו [ההיא מבעי ליה לכדתניא (שם) יכול יקצור ויספור ויביא אימתי שירצה תלמוד לומר מיום הביאכם תספרו] שתהא הבאה ביום ספירה והוא הדין גבי מהחל חרמש שתהא ספירה בליל ששה עשר בניסן שהיא שעת

קצירה כדתניא יכול יקצור ויביא ויספור אימתי שירצה ת"ל מהחל חרמש ולא נשנתה אלא לדבר שנתחדש בו. ועל כרח' ליתא לדאמימר דהא כולי עלמא האידנא מנינן יומי ומנינן שבועי ודלא כאמימר אלמא ליתא לדאמימר.

ועוד דכד מעיינת בה שפיר אמימר ואביי כי פליגי בשבועי פליגי אבל גבי יומי אפילו אמימר מודה דלא זכר למקדש הוא אלא מדאורייתא הוא ואפילו בזמן הזה. וכי קאמר אמימר זכר למקדש הוא אשבועי בלחוד הוא דקאמר. דאי איומי נמי אם כן מאי שנא יומי דהוה מני זכר למקדש ומאי שנא שבועי דלא הוה מני זכר למקדש. אלא משום דהוה ס"ל דמדאורייתא לאו מצוה למימני שבועי אלא בזמן שהעומר נוהג אבל יומי אפילו בזמן הזה נמי. דיקא נמי דכתיב מיום הביאכם וכי כתיב מהחל חרמש גבי שבועי כתיב גבי יומי לא כתיב דכתיב מהחל חרמש תחל לספור שבעה שבועות וכתיב נמי מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות וגו', ואילו גבי יומי לא תלהו רחמנא בהבאת העומר כלל דכתיב עד ממחרת השבת וגו' תספרו חמשים יום. ואי משום דכתיב בתריה והקרבתם מנחה חדשה לה', ההוא שיהו מקריבין שתי הלחם ביום חמשים. תדע דלא תלה רחמנא ספירה בשתי הלחם אלא שתי הלחם הוא דתלה רחמנא ביום חמשים דכתיב תספרו חמשים יום והקרבתם. ואין להרהר אחר טעם המקרא ולומר מאי שנא שבועי דלא חייב רחמנא אלא בזמן שביית המקדש קיים ומאי שנא יומי דחייב רחמנא אפילו בזמן שאין בהמ"ק קיים. דאם כן גבי לולב נמי תיקשי לן מאי שנא יום ראשון דחייב רחמנא אפילו בגבולין ומ"ש שאר שבעה יומי דלא חייב רחמנא אלא במקדש, אלא גזרת מלך היא. הכא נמי גזרת מלך היא. וקא סבר דמני השתא שבועי זכר למקדש בעלמא הוא דעבד ואמימר לית ליה בהא מילתא זכר למקדש. אי נמי קסבר כיון דמדאורייתא מנינן יומי לא צריך למימני שבועי זכר למקדש דכיון דמנינן יומי מיחת לא משתכחא מצות ספירה וכי עבדינן זכר למקדש היכא דלא מיחייבין בה מדאורייתא אפילו במקצת. ולא דמי ללולב דיום ראשון דאורייתא אפילו בגבולין ואפילו הכי עבדינן ליה שבעה זכר למקדש. דהתם כל יומא באנפי נפשיה הוא וכל חדא מנייהו מצוה באנפי נפשה היא אבל הכא יומי ושבועי בהדי הדדי הוו מנו במקדש וחדא מצוה היא וכיון דמנינן יומי תו לא צריך. ואביי סבר אפילו שבועי נמי דאורייתא כדברירנא טעמא לעיל וקיימא לן כאביי ואי אפילו תימא דאביי משום זכר למקדש קאמר על כרחיך לית לך ראייה לא מקרא ולא מגמרא דאיכא למימר דרבנן אלא גבי שבועי בלחוד, אבל יומי לכולי עלמא דאורייתא, וקראי נמי הכי דייקי כדברירנא. על כן עמד טעם תירוצי בו וריחו לא נמר אעפ"י שלא העלהו הרב על לבו.

והנה הרב הגדול רבינו משה נ"ע הסכים לדעתי בספר עבודה בהלכות תמידין ומוספין בסוף פרק שביעי וזה לשונו מצוה זו על כל ישראל ובכל מקום ובכל זמן. וסתם דבריו דברי תורה עד שהוא מפרש מדברי סופרים. וכל שכן שראש דבריו בענין זה מוכיח. וכדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק, אף כי הדברים נכוחים למבין ומחזורין כנתינתם מהר סיני, אעפ"י שלא העלה הרב טעם זה על לבו באמרו "ואיך חשבת אם היו הדברים האלה אמת שלא הייתי מעלה על לבי טעם זה". ואם כן כל מה שאין הרב מעלה על לבו אינו אמת. ומדה זו אפילו לרבן שלנביאים לא ניתנה.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחוה נתיב ה חלק ד דף מד טור ג - ד [פרובנס, בתחילת מאה 14 עובר לטולדו]

ליל שני של פסח מברכין אק"בו על ספירת העומר ותמה הוא שהיה לו לומר על ספירת הימים כי ספירת העומר אינו שום דבר וה"ל לומר על ספירה לעומר או על ספירת הימים ועוד למה אין מברכין ב' ברכות אחת לימים ואחת לשבועות שהרי ב' מצות הן והן כתפילין של ראש ושל יד דאמר ב' ברכות אפילו לא שח ועוד איך אנו סומכין היום י"ד יום שהם ב' שבועות והיום כ"א יום שהם שלשה שבועות והיה לנו לומר היום י"ד יום והיום ב' שבועי אבל מה לנו לומר שהן ב' שבועות וכי אין אנו יודעין שי"ד יום הן ב' שבועות. ונראה לן משום דכתיב ז' שבועות תספור לך וגו' וכתיב נמי מיום הביאכם את עומר וגו' ז' שבתות תמימות תהיין נמצא שלא נכתבה ספירת שבועות כי אם גבי העומר אבל ספירת הימים לא כתיב גבי עומר נמצא דספירת הימים הוא מן התורה אפילו בזמן הזה וספירת השבועות בזמן דאיכ' עומר והיו מברכין זה על זה בזמן שביית המקדש קיים והיינו דכתיב עד ממחרת השבת הז' תספרו נ' יום וה"ל למכתב עד מחרת אלא ר"ל ממחרת הספור ועד מחרת ר"ל שלא תלה מיום הביאכם אלא ממחרת, ובזמן הזה אנו סופרים לשבועות זכר למקדש ובדב' שהוא זכר למקדש לבד אין מברכין עליו מדי דהוה אכריכ' דליל פסח ואערבה דז' של סוכות לכך אנו אומרי' שהם כך וכך שבועות שאין זו ספירה ממש. ואלו היינו סופרי' ממש כמו שהיו עושין בזמן העומר היה נר' שהברכה חוזרת אף אספירת שבועי ולכך אמרו במנחות אמ' אביי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי

ר"ל יומי מן התורה ואמימ' מני יומי ולא מני שבועי' אמ' זכר למקדש הוא פי' ספיר' השבועו' אינה אלא זכר למקד' ולכך לא היה מונה שבוע' עם ברכ' הימי' אבל אין [דף מד טור ד] לפר' ששניה' זכר למקדש דא"כ למה מונה מן השבועו' ודומיא דהא הוי ההיא דפ' הרואה כי הוה מטי לערב' הוה מברך שעשה נסים במקום הזה ודגמל ואף על פי שאינו מחוייב עתה על הגמל היה מזכירו אגב הנס של ערב'

ראש השנה ד, ב

ורבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב, האי בחג המצות ובחג השבעות ובחג הסוכות, מאי דרשו ביה? - מיבעי להו לכדרכי אלעזר אמר רבי אושעיא. דאמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה - תלמוד לומר בחג המצות ובחג השבעות ובחג הסוכות, מקיש חג השבועות לחג המצות, מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה - אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה. ... ותנא קמא ורבי שמעון (בן אלעזר) תשלומין לעצרת מנא להו? - נפקא להו מדתני רבה בר שמואל. דתני רבה בר שמואל: אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש, מנה ימים וקדש עצרת, מה חדש למנויו - אף עצרת למנויו. - אימא עצרת חד יומא! - אמר רבא. אטו עצרת יומי מנין, שבועי לא מנין? והאמר מר: מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי. ועוד: חג שבועות כתיב.

אור שמח תמידין ומוספין ז':כ"ב

(כב) מ"ע לספור שבע שבתות כו' ומצוה למנות הימים עם השבועות כו'.
ראה בספר המצות לרבינו ביאור דעתו באורך, אמנם באגרות הרמ"ה האריך דמנין השבועות הוא מה"ת דוקא בזמן שבהמ"ק קיים וכמו דכתיב מהחל חרמש בקמה כו' שבעה שבועות אבל מנין הימים הוא מה"ת תמיד אף בזמן הזה וע"ז אמרו אמימר מני יומי ולא מני שבועי מ"ט זכר למקדש הוא כי מנין השבועות אינו מה"ת, ואם תשאל מדוע ע"ז אומר גזירת מלך הוא ובסוד אלוקי מי יבוא, וכן הדברים ברבינו ירוחם, ולדעתי באמת הוא סוד ד' ליראיו שגילו לנו רבותינו בעלי התלמוד בפ"ק דר"ה דילפי תשלומין לקרבנות ראייה וחגיגה בעצרת כל שבעה דמה חודש למנויו אף עצרת למנויו ופריך ואימא חד יומא אמר רבא אטו יומי מנין שבועי לא מנין כו' ועוד חג שבועות כתיב, נמצא דדרשי דחג שבועות שתהא כל השבוע תשלומין לקרבנות החג שלו וא"כ איתפריש לן הסוד דאמרה תורה מנה ימים וקדש עצרת יום טוב חד יומא מנה שבועות וקדש חג שבועות לקרבנות הרגל ובחל בשבת אינם רשאים להקריב רק בימי תשלומין, א"כ היום טוב של עצרת הוא לדורותיכם חוקת עולם לכן המנין שלו הוא ג"כ לדורות לזאת כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת חמשים יום ולא נזכר שם חג שבועות, אבל אמרה תורה קדש חג שבועות דהוא תשלומין לקרבנות החג כן המנין שלו הוא מנין השבועות ג"כ אינו רק בזמן שהקרבנות קרבים לכן כתיב שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור פירוש מזמן העומר ועשית חג שבועות ולא כתיב מנין הימים כלל דהוא ענין מחודש בזמן שהבהמ"ק קיים והקרבנות קרבים בו, וזה עומק הדבר למעיין. וכן סברת ר' אליעזר דעצרת כשבת משחרב בהמ"ק לענין אבילות יעו"ש, וזה הטעם שאנו קוראים ביו"ט שני דעצרת כל הבכור משום דחג השבועות כתיב וכל השבוע לתשלומין ודוק:
ובזה יבואר לשון הגמרא בפרק ר' ישמעאל (דף ס"ה) אמר לו שוטה כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום כו' אמר רבא כולהו א"ל פירכא אי מדר"י בן זכאי דילמא כדאביי דאמר אביי מצוה למימני יומא ומצוה למימני שבועי, וצריך ביאור דמאי אמר דילמא כדאביי דמאן חולק על אביי הא רבא בר"ה אמר ג"כ כן, ועוד דספירה דשבועות יליף אביי מקרא דשבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה כו' כמבואר חגיגה (דף י"ז). ובזה א"ש דאמר דילמא כדאביי דמצוה למימני שבועי אף בזמן שאין בהמ"ק קיים אף דקרבנות הרגל אינן קרבינן בתשלומין לכן בפרשת אמור דלא נזכר כלל חג שבועות רק יו"ט דעצרת כתב ג"כ שמצוה לספור השבועות, אבל באמת ממחרת השבת הוא ממחרת יו"ט ושבע שבתות תמימות בחל להיות אחר השבת ולא כתב לספור השבועות רק בפרשת ראה ושם חג שבועות כתיב ובזמן שבהמ"ק קיים ודוק היטב:

חדושי הגרי"ז מנחות סו, א

בגמרא אמימר מני יומי ולא מני שבועי אמר זכר למקדש הוא, ונראה דאין זה תקנה שתקנו רבנן מצוות ספירה בזמן הזה כמו שהיה החיוב מדאורייתא בזמן המקדש, דאם כן גם יומי ושבועי בעי למימני, דגם לשבועי בעי

זכר כמו ליומי, אלא דזה תקנה שיהיה זכר למקדש והוא תקנה דרבנן מיוחדת זכר למקדש, ומשו"ה תקנו רק למימני יומי ולא שבועי.

וכמו כן מצינו לענין נטילת לולב במדינה זכר למקדש, דהתם ג"כ אין הפירוש דחכמים תקנו דמצוות לולב שהיה נוהג במקדש תהיה נוהגת במדינה כל שבעה זכר למקדש, דהלא חזינן דדברים הפוסלים במקדש כשרים במדינה, ואם נימא דתקנו דאותה המצוה של תורה תהא נוהגת מדבריהם במדינה, היה צריך להיות בה כל הדינים והפוסלים של מקדש, אלא ע"כ דהוי מצוה מיוחדת שחכמים תקנו זכר למקדש, ובמצוה זו אין כל הדינים הפוסלים במקדש וכשר גם בדברים אלו, וכן נראה להוכיח מהא דתירצו הראשונים (עיין בעה"מ ור"ן סוף פסחים) דמשו"ה אין מברכין שהחיינו על ספירת העומר דלא מצינו שהחיינו אלא בדבר שיש בו הנאה, כמו נטילת לולב לשמחה וכדו', אבל ספירת העומר אין בו זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפש לחורבן הבית, ואם נימא דספירת העומר בזה"ז הוי מצוה ספירה מדבריהם כשל תורה זכר למצוה התורה, מאי תירוץ הוא דכיון שהמקדש חרב לכן אין מברכין שהחיינו, דהא עצם מצוה הספירה אינה זכר למקדש אלא אותה המצוה שהיתה נוהגת מה"ת נוהגת בזה"ז מדרבנן, אלא ע"כ דהוי מצוה מיוחדת שתקנו חכמים זכר למקדש, ולא דאותה המצוה שבמקדש שהיה מה"ת חייבו חכמים לקיימה בזה"ז, אלא דזהו מצוה מיוחדת זכר למקדש, וע"כ אין בה שהחיינו מכיון דזה זכר לחורבן המקדש, וכן מורה הלשון דאמר זכר למקדש הוא, דאין זה מצוה מחובת חכמים אלא דזהו מצוה חדשה משום זכר למקדש וכו"ל.

הרמב"ם בהל' תו"מ (פ"ז הלכ"ד) פסק דמצוה ספירת העומר הוא מהתורה גם בזמן הזה, וכן מורה לשון הרי"ף, וצ"ע מגמרא דידן דאמימר אמר זכר למקדש הוא, ועיין בנו"כ, והגר"ח תירץ דהלא צ"ב דברי הגמרא דאטו אם לא יקריבו עומר תיבטל מצוה ספירת העומר, וע"כ צריך לומר דהוא משום דכיון דחרב המקדש ובטל דין ההקרבה לכך בטלה גם מצוה ספירה, אבל פשיטא דלא תלוי במעשה ההקרבה בפועל, אלא דכיון דבטל דין העומר זהו מבטל גם מצוה ספירה, אבל אינו תלוי במעשה אם הקריבו עומר או לא, ולפי"ז צ"ל דהכא איירי אליבא דמ"ד דקדושת המקדש לא קדשה לע"ל, ומשו"ה כיון דבטל דין הקרבת העומר בטל גם מצוה ספירה התלויה בה, אבל למ"ד דקדשה לעתיד לבוא שפיר נוהגת מצוה ספירה גם בזמן הזה אף דבפועל אין מקריבין עומר אין זה מבטל את המצוה של ספירה, כיון דאפשר להקריב ולקיים דין ההקרבה, וא"כ הרמב"ם דפסק בהל' בה"ב (פ"ו הלט"ו) דקדושת המקדש לא בטלה ויכולין להקריב בזמן הזה, א"כ מצוה ספירה נמי לא בטלה מן התורה,

שו"ת בית הלוי חלק א סימן לט

היכא דדלג יום אחד ולא ספר בו כלל הדין מבואר בשו"ע דמכאן ואילך יספור בלא ברכה דלא הוי תמימות ונסתפקתי דהא קיי"ל מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבועי ומצוה דשבועי הא הוי רק בכל יום שנשלם בו השבוע שימנה כמה שבועות הם לעומר וא"כ אם דלג ביום שלא נשלם בו השבוע נהי דהפסיד מנין הימים מ"מ מנין השבועות לא הפסיד עדיין ובכל יום כשנשלם בו השבוע אפשר דיכול לברך. ומצאתי ברבינו ירוחם ... ולדידיה דברינו הנ"ל נידחין. אמנם להפוסקים דס"ל דכל הספירה הוי בזה"ז רק דרבנן ואפ"ה הא מברכין א"כ אין לחלק בין יומי לשבועי. וגם לדעת האלפסי בסוף פסחים וכן הוא דעת הרמב"ם בפרק ז' מה' תמידין דמבואר בדבריהם להדיא דגם שבועי הוי מדאורייתא גם בזה"ז ולדידהו הא יכול לברך על השבועי לחודא ... ולכאורה יכול לברך דאע"ג דלדעת רבינו ירוחם אינו יכול לברך מ"מ הא רוב הפוסקים חולקים עליו במה שמחלק בין שבועי ליומי בזה"ז:

חיוב נשים בספירת העומר

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז הלכה כד

מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן, ונשים ועבדים פטורין ממנה.

מגן אברהם סימן תפט ס"ק א

נשים פטורין מספיר' דהוי מ"ע שהז"ג (רמב"ם וכו"כ בזהו תצו' ע' ש"ט) ומיהו כבר שווי' עליהו חובה:

חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף לג עמוד ב

והוי יודע דהאי תנא הכי תני איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא כגון סוכה ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון מזוזה, ותנא ושייר, במצות עשה שהזמן גרמא שייר תפילין דכתיב בהדיא דפטורות וא"כ סבר אין הזמן גרמא שייר ראייה, ובמצות עשה שאין הזמן גרמא שייר טובא מורא וכבוד בכורים וחלה כסוי הדם ראשית הגז מתנות **ספירת העומר** פריקה טעינה פדיון פטר חמור ורוב המצוות כן, אלא לא בא לפרש ולמנות את כולם

ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) מבוא פרק יב

ואמנם נראה כמו שכתב הר"ב ט"א (בפ"ב דמגילה כ ע"ב) דלא מיקרי מצות עשה שהזמן גרמא, אלא דוקא מצוה שמצד עצמה אינה נוהגת אלא בזמן ידוע, דגזירת הכתוב הוא שלא תהא נוהגת אלא באותו הזמן שקבעה לה תורה, אבל היכא דדבר אחר הוא שגורם לה שלא תתקיים אלא באותו הזמן, וכגון הבאת ביכורים... אין זה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא. ומעתה לפי זה ממילא מבואר, דמצות עשה דספירת העומר נמי כיון דטעמא דזמן המצוה הוקבע באותו הזמן, היינו רק משום שתלויה בעומר כדכתיב מיום הביאכם את עומר התנופה וגו' וכתיב מהחל חרמש בקמה תחל לספור וגו', וא"כ לא הזמן מצד עצמו גורם שלא תתקיים המצוה בזמן אחר, אלא דבר אחר הוא שגורם לקביעות זמן זה, הילכך אין זו בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, ואית לן למימר שהנשים חייבות בה. כן נראה מוכרח בכוננת הרמב"ן ז"ל, ולשיטתו אזיל דקחשיב גם הבאת ביכורים בכלל המצוות שאין הזמן גרמא, וכדמוכח ממתניתין דפ"א דביכורים.

...

אלא דהרמב"ם ז"ל לשיטתו אזיל דסבירא ליה (בהלכות תמידין שם) דספירת העומר בזמן הזה נמי דאורייתא היא, וע"כ היינו משום דסבירא ליה דמאי דכתיב מהחל חרמש בקמה תחל לספור וגו' וגם מאי דכתיב מיום הביאכם, היינו רק לסימן בעלמא, לומר דבזמן קצירת העומר מתחיל זמן מצות ספירה, וכן קרא דמיום הביאכם לא בא אלא להורות דההבאה והספירה חיילי ביום אחד, וכמו שכתב הרמ"ה ז"ל שם עיין שם בדבריו, וא"כ אין הספירה תלויה בעומר, אלא זמן הזה מצד עצמו הוא זמן המצוה, שהרי אפילו בזמן הזה דליכא עומר כלל, המצוה מדאורייתא נוהגת באותו הזמן כדמעיקרא, ושפיר הוה ליה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, אבל דעת הרמב"ן ז"ל כדעת רוב הראשונים ז"ל דספירה בזמן הזה מדרבנן היא, וכפשטיה דקרא דספירה תליא בעומר ושתי הלחם, והאידינא דליכא הבאה וקרבת ליכא ספירה, ולהכי שפיר כתב דספירת העומר הוה ליה מצות עשה שאין הזמן גרמא ונשים חייבות בה, וזו היא גם כן דעת שאר ראשונים דקיימי בשיטתו.

אמרי שפר - ר' יהודה בן מהר"ם חלאווה

והרב אדוני אבי ז"ל כתב דספירת העומר נשים חייבות וזה לשונו בחדושו כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבים ונשים פטורות, כלומר כל שתלויה בזמן שאין כל זמן ראוי לה ואפילו כהפסק מועט דמתפלין ילפינן שאין למצותן הפסק אלא כלילה דמ"מ מצותן תלויה בזמן והיינו דקי"ל כי נשים פטורות מק"ש מפני שהזמן גרמא כלומר שהוקבע לה זמן בשכבך ובקומך זמן שכיבה וזמן קימה וכן בכל התלויות כזמן והרמב"ן ז"ל כתב דספירת העומר נשים חייבות בו וכן עיקר דלא ממעטינן אלא שהזמן גרמא וספירת העומר אין גורם לו הזמן אלא המעשה דהיינו הקרבת העומר ואע"פ שהעומר תלוי בזמן מ"מ המספר אינו תלוי אלא במעשה ההקרבה ולא הזמן גרמא הא למה זה דומה לנשים חייבות בברכת המזון והרי שבת שהזמן גורם לאכילתו דאסור להתענות וכיון שהאכילה יש לה זמן הברכה עליה תחשב תלויה בזמן, נמצאת אם כן ברכת המזון תלויה בזמן ואמאי נשים חייבות... אלא שמע מינה דכיון שהברכה אינה תלויה בזמן אלא במעשה האכילה לאו זמן גרמא קרינן ליה וכן הדין בספירת העומר עכ"ל הרב אדני אבי ז"ל

חדושי הרמב"ן פסחים ז, א

וספירת העומר שמברכין על, מפני שכבר נקרב העומר והם מונין ממנו ולא מונין לו ראוי לתקן על כפי מה שנהגו

חג השבועות כיום מתן תורתנו

תוספתא ערכין (צוקרמאנדל) א, ט

עצרת פעמים שחל להיות בחמשה ובששה ובשבעה לא פחות ולא יותר ר' יהודה אומר חל להיות בחמשה סימן רע לעולם בששה סימן בינוני בשבעה סימן יפה לעולם אבא שאול אומר כל זמן שיום טוב של עצרת ברור סימן יפה לעולם:

שבת פו, ב

תנו רבנן: בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל. רבי יוסי אומר: בשבעה בו...

מגילה לא, א

תנו רבנן: ... בעצרת שבעה שבועות ומפטירין בחבקוק, אחרים אומרים: בחדש השלישי, ומפטירין במרכבה. והאידינא דאיכא תרי יומי - עבדינן כתרוייהו, ואיפכא.

פסחים סח, ב

דתניא, רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש. .. אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא - יום שניתנה בו תורה הוא... מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא, לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי. עצרת - יום שניתנה בו תורה... רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא?

ר"ן (על הרי"ף) פסחים כח, א

ובהגדה גם כן אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלהים על ההר הזה אמרו לו ישראל משה רבינו אימתי עבודה זו אמר להם לסוף חמשים יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו מכאן קבעו חכמים לספירת העומר כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמנו ישראל באותו זמן וזה ודאי דרך מדרש הוא דעיקרא דמילתא זכר למקדש כדאמר אמימר אבל מ"מ כל זה מוכיח שאין הספירה עכשיו אלא מדרבנן

רבנו ירוחם

... והאידינא ליכא לא הבאה ולא קרבן ואין לדקדק בתמימות כי החשבון בזמן הזה הוא לשמחת התורה כדאיתא בהגדה כשאמר להם משה תעבדו את האלקים על ההר הזה אמרו לו מתי אמר להם לסוף נ' יום ומרו' שמחתם שהיו ממתינין אותו מעמד היו מונין אותו כך וכך כחתן המונה יום הכנסת כלתו לחופה ולכך אנו מונין אותו עתה זכר להם וזה דרך דרש וטעם נכון בספירה אבל אין ספ' כי יש בזה טעמים אחרים רמז לזמן המשיח ולאף הז' שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים...

שו"ת הריב"ש סימן צו

... שלא תלה הכתוב חג שבועות ביום מתן תורה אלא ביום חמשים לעומר. אלא שבזמן הזה דידיעין בקביעא דירחא ולעולם ניסן מלא ואייר חסר כלים חמשים לעומר ביום ו' בסיון שנתנה בו תורה לדעת רבנן, כדאיתא במסכת שבת בפ' אמר רבי עקיבא (פו:). ולזה אנו מזכירין בתפלה זמן מתן תורתנו.

מורה נבוכים ג מ"ג

ו'שבועות' הוא יום 'מתן תורה'. ולהגדיל היום ההוא ימנו הימים מן המועד הראשון אליו - כמי שממתין בוא הנאמן שבאוהביו שהוא מונה היום וגם השעות. וזאת היא סיבת 'ספירת העומר' מיום צאתם ממצרים עד יום 'מתן תורה' שהוא היה הכונה והתכלית ביציאתם - כאמרו "ואביא אתכם אלי" (שמות י"ט:ד). ולא היה המראה הגדול ההוא אלא יום אחד - כן זכרנו בכל שנה יום אחד. אבל אכילת 'מצה' אילו היה יום אחד לא היינו מרגישים בו ולא היה מתבאר ענינו כי הרבה פעמים יאכל האדם מין אחד מן המאכלים שני ימים או שלושה; ואמנם יתבאר ענינו ויתפרסם בהתמיד אכילתו הקף שלם:

ספר החינוך פרשת אמור מצוה שו

משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל, וכמו שכתוב [ירמיהו ל"ג, כ"ה] אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, וכמו שאמר השם למשה [שמות ג', י"ב] וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלהים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם. וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ולכן יעשה השם למשה אות צאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אות לעולם אל העיקר.

ומפני כן, כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזהו שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו ריבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת.

ואל יקשה עליך לומר, אם כן, אחר שעברו רוב הימים של שבעה שבועות אלו, למה לא נזכיר מיעוט הימים הנשארים, לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו. ואם תשאל, אם כן למה אנו מתחילין אותו ממחרת השבת ולא מיום ראשון, התשובה כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול והוא יציאת מצרים, שהוא אות ומופת בחידוש העולם ובהשגחת השם על בני האדם, ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו שום ענין אחר, ועל כן נתקן החשבון מיום שני מיד.

שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - יורה דעה סימן צג

ועל הרביעית אשר שאל בנוסח לשם יחוד אשר חדשים מקרוב נתפשט ונדפס בסידורים הנה בזה אני משיב עד שאתה שואלני נוסח אמירתו יותר ראוי לשאול אם נאמר כי טוב באמירתו. ולדעתי זה רעה חולה בדורנו ועל הדורות שלפני זמננו שלא ידעו מנוסח זה ולא אמרוהו והיה /והיו/ עמלים כל ימיהם בתורה ובמצות הכל ע"פ התורה וע"פ הפוסקים אשר דבריהם נובעים ממקור מים חיים ים התלמוד עליהם נאמר תומת ישרים תנחם והם הם אשר עשו פרי למעלה וגדול מעל שמים חסדם. אבל בדורנו הזה כי עזבו את תורת ה' ומקור מים חיים שני התלמודים בבלי וירושלמי לחצוב להם בורות נשברים ומתנשאים ברום לבבם כל אחד אומר אנכי הרואה ולי נפתחו שערי שמים ובעבורי העולם מתקיים אלו הם מחריבי הדור. ועל הדור היתום הזה אני אומר ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם וחסידים יכשלו בהם. והרבה היה לי לדבר מזה אבל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע וה' ירחם עלינו.

...

ומ"ש מעלתו שטוב להיות הקשר אמיץ בדיבור ומחשבה ומעשה. הנה אנשי כנה"ג הם תיקנו לנו תפלות וברכות וליכא מידי דלא רמיזא בנוסח התפלה והברכה וברכה הוא התעוררות הדיבור ומחשבה וכל מצוה שיש ברכה לפניה א"צ לומר שום דבר לפניה רק הברכה. וכל דבר שאין ברכה לפניה אני נוהג לומר בפי הנני עושה דבר זה לקיים מצות בוראי ובה די וא"צ יותר. והכונה הוא רק פירוש המלות וכל התיקונים למעלה נעשים מאליהם ע"י מעשינו.

לעיון נוסף

העמק דבר דברים טז, יב

(יב) את החקים האלה. לא נתבאר מה החקים שבעצרת יותר משארי חגים, אכן לפי דברינו דחקים משמעו כ"פ כללי התורה שבהם מחוקקים את התורה ובאים לידי משפטי התלמוד, עלינו לפרש כאן ג"כ דבזה המועד ישים אל לבו לשמור ולעשות היינו לזכור ולחדש החקים האלה, באשר אז זמן מתן תורתנו ומסוגל בזה היום שניתן בתחלה גם לדורות להתבונן בהם ולקבלם עליו להגות בהם... והיינו דמצלין זמן מתן תורתנו, ולא נזכר בפירוש בתורה דשבועות הוא יום מתן תורתנו זולת בזה המקרא. מש"ה נכתב כאן בשם חג שבועות, ומצות ספירת שבועי לחוד, ולא נזכר ספירה דיומי ג"כ כמש"כ בפ' אמור, אלא היינו כמש"כ בס' במדבר בפרשת מוספין, דתכלית ספירת שבועי משונה מתכלית ספירה דיומי, ושבועי מלמדנו על חובותינו להשקיע אהבתנו בו ית' ע"י עול התורה שבזה נכנסנו ככלה לחופה, ובשביל זה כינו חז"ל זה החג עצרת יע"ש:

העמק דבר במדבר כח, כו

בשבועותיכם. תרגם אונקלוס בעצרתיו, מכאן רגיל במשנה לקרוא זה החג עצרת, כמבואר במגילה פרק ג' [ל' ב'] בעצרת שבעה שבועות ועוד הרבה, ובמקרא לא נקרא עצרת כי אם שביעי של פסח ושמיני עצרת, [ועי' רמב"ן וספורנו ויקרא כ"ג ל"ו], אלא על פי תרגומא דהאי תיבה. ראיתי אחר כך שכך מפורש בפסיקתא זוטרתא שהוא מדרש לקח טוב, ועדיין לא נתבאר האיך מיתרגם בשבועותיכם בעצרתיו. אכן אחר הישוב בעיקר תיבה זו אין לו הבנה פשוטה, שנאמר שהוא משום מנין שבועות, והרי גם ימים נמנו ולכתוב ביומיכם. אלא ניתן ללמדנו ענין מנין הימים ומנין השבועות, ושני דברים המה, מנין הימים היה לדעת לנו שכל הנהגות שקודשא בריך הוא מנהיג עולמו בשבע ספירות הידועים ובצרופן בהתמזגות המדות המה מ"ט, וכל זה ניתן בהשגחה לפי מעשה התורה והמצות שניתן בחג הקציר, אבל מנין שבועי הוא להורות לנו שבעת מתן תורה נתקשרנו עם ה' כביכול ככלה הנכנסת לחופה אשר לבד שהיא משתעבדת למעשה ידיה, עוד היא מחויבת להשקיע אהבתה אך בו, ועל זה היא סופרת שבעה ימים ביחוד בשביל זה החתן דוקא, כך נתחייבנו לבד מעשה המצות עוד להשקיע אהבתנו אך אליו ית', ובאשר לא בנקל לאדם להשקיע אהבתו לקודשא בריך הוא כמו אשה לבעלה, על כן צוה הקדוש ברוך הוא למנות שבעה שבועות, וע"ז התכלית נקרא זה החג חג השבועות ולא חג הימים, ללמדנו בינה שעלינו להשקיע אהבתנו בו ית"ש ולהיות נעצר לפני ה', ובשביל זה נקרא חג העצרת שהוא הכונה של שבועות. ומשום הכי כתיב בפרשת ראה אצל שבעה שבועות תספר לך ושמרת ועשית את החקים האלה, שמשמען חקות התלמוד, כאשר יבואר שמה ברצות האל ית"ש. והנה כאן הודיע הכתוב שלשה ענינים לקדושת זה היום, א' וביום הבכורים, ב' בהקריבכם וגו', ג' בשבועותיכם, מה שאין כן בשביעית שאין בו בכורים קרא חג השבועות כמש"כ בפרשת תשא, דאז הזמן נותן לשמירת חקים ותלמוד ביותר כמש"כ בספר ויקרא כ"ה י"ח לענין יובל: